

Filosofische grondslagen van het recht (B001743)

Cursusomvang *(nominale waarden; effectieve waarden kunnen verschillen per opleiding)*

Studiepunten 4.0 **Studietijd 120 u** **Contacturen** 30.0u

Aanbodsessies in academiejaar 2022-2023

A (semester 1)	Nederlands	Gent
B (semester 2)	Nederlands	Gent

Lesgevers in academiejaar 2022-2023

Verplaetse, Jan	RE21	Verantwoordelijk lesgever
-----------------	------	---------------------------

Aangeboden in onderstaande opleidingen in 2022-2023

	stptn	aanbodsessie
Educatieve Master of Science in de maatschappijwetenschappen (afstudeerrichting rechten)	4	A
Master of Laws in de rechten	4	B

Onderwijstalen

Nederlands

Trefwoorden

schuldstrafrecht, vrije wil, controle, morele plichten, straf versus maatregelen, verdienste, verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid, ethische principes

Situering

Dit vak over de filosofische grondslagen van het recht buigt zich in hoofdzaak over de grondslagen van het schuldstrafrecht. We onderzoeken de filosofische rechtvaardiging van dit systeem dat schuld als voorwaarde neemt voor strafrechtelijke vervolging en penale sanctionering. Ook het Belgische strafrecht berust op schuld (culpa). Een belangrijk deel van dit vak gaat over de figuur van de wilsvrijheid en het debat over de vrije wil. Na dit hoofdthema gaat dit vak dieper in op enkele beginselen die al in het vak Ethische en Rechtsfilosofische Stromingen (BA1 Rechten) aan bod kwamen maar nu verder worden uitgediept (autonomie, gelijkheid, legitimiteit). Enkele gastcolleges worden voorzien. Vele lessen zijn interactief opgevat.

Inhoud

1. Kennismaking met het vrije wil-debat en de verschillende filosofische posities (vrije wilscepticisme, libertarisme, compatibilisme).
2. Relevantie van dit debat in het licht van het Belgische schuldstrafrecht.
3. Uitdieping van enkele filosofische en neurowetenschappelijke argumenten (het manipulatie-argument, het pechargument, de Libet-type experimenten)
4. Terugkoppeling naar het strafrecht:
 - filosofische en juridische definitie en rechtvaardiging van straf versus niet-punitieve maatregelen en sancties
 - retributivisme, consequentialisme, quarantaine-model, abolitionisme
 - kritische bespreking van alternatieven voor straf en schuldstrafrecht: het Zweedse alternatief, de opgelegde behandeling, verminderde toerekeningsvatbaarheid
5. Problemen met de vrije wilsceptische positie: het lawineprobleem (moreel scepticisme, morele plichten, 'ought implies can') en de antropologische noodzaak van schuld en vergelding en de (on)haalbaarheid van een schuldloos strafrecht.
6. Uitdieping van enkele ethische principes (gelijkheid, autonomie en legitimiteit)

Begincompetenties

Kennis van de Nederlandse taal, algemene kennis van de Europese cultuur (geschiedenis), minimaal inzicht in het politieke, economische en juridische actualiteit. Wie het vak Ethische en Rechtsfilosofische Stromingen heeft al wat achtergrondkennis, maar het succesvol afleggen van dit BA1-vak is geen vereiste.

Eindcompetenties

- 1 Kennis van de contouren van het vrije-wil-debat en van de belangrijkste argumenten pro of contra een filosofische positie.
- 2 De filosofische posities en argumenten verbinden met fundamentele noties uit het Belgische en buitenlands strafrecht zoals o.a. schuld, straf en verantwoordelijkheid.
- 3 Kennis van de diepere filosofische problemen die elementaire ethische principes zoals autonomie, gelijkheid en legitimiteit opwerpen inclusief de diverse antwoorden daarop
- 4 Een eigen positie preciseren met betrekking tot het probleem van de wilsvrijheid en aangeven welke argumenten voor de ingenomen positie pleiten.
- 5 Eigen argumenten voor een bepaalde positie kritisch evalueren.
- 6 De eigen visie op de legitimiteit van straffen, de toekomst van het strafrecht en andere behandelde ethische principes filosofisch onderbouwen.
- 7 Kennis hebben van filosofische argumenten en (neuro)wetenschappelijke bevindingen bij beschouwingen over het recht en rechtspraak.
- 8 Overtuigd zijn van het belang van een rationeel fundament en redelijke rechtvaardiging voor maatschappelijke beslissingen, zoals het (straf)recht die verordent, die grote gevolgen hebben voor burgers.
- 9 Openstaan voor controversiële opvattingen die haaks staan op een traditionele kijk op recht, samenleving en moraal die bij meerderheden in een samenleving leeft.
- 10 Durf te denken. Bereid zijn om de fundamentele van het huidige strafrecht in vraag te stellen.
- 11 Bewust zijn van de historiciteit en contingentie van het denkkader waarop ons strafrecht berust. Dit inzicht brengt een relativisering van het huidige juridische systeem en een (multiculturele) appreciatie van alternatieve systemen met zich mee.

Creditcontractvoorwaarde

De toegang tot dit opleidingsonderdeel via creditcontract is open: de student houdt zelf rekening met voorkennis uitgedrukt in begincompetenties

Examencontractvoorwaarde

Dit opleidingsonderdeel kan niet via examencontract gevolgd worden

Didactische werkvormen

Hoorcollege, Hoorcollege: response college

Toelichtingen bij de didactische werkvormen

Hoorcolleges door titularis, aangevuld met enkele gastcolleges

Leermateriaal

Syllabus met Nederlandse en Engelse teksten (hoofdstukken uit boeken en geselecteerde papers), deels afkomstig van de lesgever zelf en deels afkomstig van andere auteurs. Lesslides worden na de les ter beschikking gesteld.

Referenties

MCKENNA, M. en PEREBOOM, D. *Free will. A contemporary introduction*, New York, Routledge, 2016, 329 p.
VERPLAETSE, J. *Zonder vrije wil. Een filosofisch essay over verantwoordelijkheid*, Amsterdam, Nieuwezijds, 2011, 237 p

Vakinhoudelijke studiebegeleiding

Tijdens het spreekuur bij docent of via mail naar jan.verplaetse@ugent.be

Evaluatiemomenten

periodegebonden evaluatie

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de eerste examenperiode

Mondeling examen

Evaluatievormen bij periodegebonden evaluatie in de tweede examenperiode

Mondeling examen

Evaluatievormen bij niet-periodegebonden evaluatie

Tweede examenkans in geval van niet-periodegebonden evaluatie

Niet van toepassing

Toelichtingen bij de evaluatievormen

Mondeling examen zonder voorbereiding. Drie vragen worden gesteld:
reproductievraag, verdiepende vraag, vraag rond eigen mening.

Eindscoreberekening

reproductievraag staat op 6 punten, verdiepende vraag eveneens op 6 punten en
eigen meningvraag op 8 punten.

Faciliteiten voor werkstudenten

werkstudenten kunnen een werkstuk indienen. Voor inhoud, details, werkwijze en
afspraken stuur mail naar jan.verplaetse@ugent.be